

Богемістичні студії професора Володимира Андрійовича Моторного

Цього року минає 90 років від дня народження та майже п'ять років від дня смерті вченого, педагога, дослідника слов'янських літератур, організатора міжслов'янського літературного та культурного життя, багаторічного працівника Львівського національного університету імені Івана Франка¹, завідувача кафедр слов'янської філології та світової літератури, професора Володимира Андрійовича Моторного.

За більш, ніж п'ятдесят років праці у Львівському університеті Володимир Андрійович проявив себе як славіст широкого профілю, оскільки з перших і до останніх років роботи йому часто доводилось читати різні славістичні дисципліни: мовознавчі, літературознавчі, культурологічні, займатися історією літератур і культур усіх слов'ян, як західних, так і південних. Це дозволило значно розширити кругозір вченого та згодом вилилось у велику кількість наукових та методичних праць. Попри зацікавленість, фактично, усіма слов'янськими літературами та культурами², Володимир Андрійович завжди вважав своїм основним профілем богемістику. В цій галузі він проявив себе як науковець найактивніше. Десятки наукових та газетних статей, нарисів, повідомлень, рецензій було так чи інакше присвячено історії чеської літератури, культури, чесько-українським взаєминам. Особисті знайомства Володимира Андрійовича з деякими чеськими письменниками значно сприяли інтересу до цієї наукової сфери і розвитку богемістики на Кафедрі слов'янської філології Львівського університету загалом.

¹ Володимир Андрійович Моторний віддав установі більше ніж 50 років.

² Володимир Андрійович залишив по собі праці з сорабістики, словакістики, статті, присвячені літературам південних слов'ян, також наукові розвідки про міжслов'янські культурні взаємини. Виробнича необхідність змушувала тоді ще молодого викладача братися за більшість літературних, а подекуди і мовних курсів на кафедрі.

Свої перші праці, присвячені чеській літературі Володимир Моторний написав ще у студентські роки, коли сам вивчав чеську літературу або ж одразу після закінчення навчання в університеті. Це є статті науково-популярного характеру про класиків чеської літератури, метою яких є ознайомлення широкої громадськості з культурним життям країни³. Також приблизно в цей час з'являється зацікавлення В. А. Моторного чесько-українськими літературними зв'язками, зокрема рецепцією чеської літератури Іваном Франком, про що у 1956 р. виходить стаття на сторінках газети «Львовская правда»⁴. Інформацію у цій статті доповнила інша праця, де автор зосередився на зв'язках І. Франка з передовими представниками словацької інтелігенції⁵. У середині та наприкінці п'ятдесятих років побачило світ ще декілька статей у газетах, де молодий вчений зробив екскурс у історію чеської літератури та розкриває цікаві факти життя і творчості Я. А. Коменського⁶, К. Светлої⁷, Івана Ольбрахта⁸, Гези Вчелічки⁹. Більшість цих статей було надруковано у газетах «Вільна Україна» та «Львовская правда».

У процесі своєї наукової кар'єри В. А. Моторний почав активно відгукуватися на праці інших вітчизняних славістів, присвячені чеській літературі, написав низку рецензій на літературні статті своїх колег:

³ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Ян Неруда: (до 120-річчя з дня народження) // Вільна Україна, 1954. – 10 лип.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Карел Чапек // Вільна Україна. – 1955. – 9.січ.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Великий син чеського народу [Ян Гус] // Вільна Україна. – 1955. – 6 лип.

⁴ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Узы великой дружбы: (И. Франко и чешская литература) // Львовская правда. – 1956. – 3. Авг.

⁵ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Чешские и словацкие связи Ивана Франко // Славяне. – 1958. – № ?. – С. 59. – Б. п. – рецензия на книгу: Styku Ivana Franka s Čechmi a Slovákmi. – Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1957. – 692 s.

⁶ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Великий чешский педагог (Ян Амос Коменский) // Львовская правда. – 1957. – 19 апреля.

⁷ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Романы Каролины Светлой // Львовская правда. – 1956. – 18 августа.

⁸ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Иван Ольбрахт: (К 75-летию со дня рождения) // Львовская правда. – 1957. – 6 января.

⁹ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Поезії Гези Вчелічки // Вільна Україна. – 1958. – 12 грудня.

Соловйової А. П., Нікольського С. В., Щерлаїмової С. А., Шевчука В. І.¹⁰ Саме в цей час почалося активне вивчення чеської літератури початку ХХ ст., з'явилося декілька фундаментальних вітчизняних розвідок про всесвітньо відомих вже на той час Я. Гашека та К. Чапека. Своєрідним підсумком такого рецензування є стаття В. А. Моторного «Творчість К. Чапека в українській критиці та перекладах»¹¹. Автор розвідки наголошує на великій популярності творчості чеського фантаста у тодішньому СРСР, на численній кількості його перекладів та видань, в тому числі і українською мовою ще у довоєнний період. У післявоєнні ж роки, як зазначає вчений, відбувся справжній бум зацікавлення його творчістю серед вітчизняних літературознавців. Серед дослідників творчості К. Чапека згадується у статті навіть Олексій Володимирович Чичерін, який, за словами В. А. Моторного, був одним з перших українських літературознавців, який спробував розглянути явища чеської літератури у загальноєвропейському контексті і особливу увагу приділив саме творчості К. Чапека. Найгрунтовнішим дослідником життєвого і творчого шляху чеського фантаста, на думку вченого, був В. І. Шевчук, автор першої дисертації і першої монографії про нього у СРСР. У розвідці згадується також львівський дослідник К. Забаріло, який вивчав здебільшого малу прозу письменника і вплив філософських ідей на його творчість.

Кандидатська дисертація Володимира Андрійовича також висвітлює проблеми розвитку чеської літератури і присвячена творчості автора середини ХХ ст. Сватоплука Турека. Про Сватоплука Турека вчений

¹⁰ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Три нові монографічні праці про чеську літературу // Проблеми слов'язознавства. – Львів, 1976. – Вип. 13. – С. 96–99. – Рецензія на книги: Солов'єва А. П. Ян Неруда и утверждение реализма в чешской литературе. – М.: Наука, 1973. – 304 с; Никольский С. В. Карел Чапек – фантаст и сатирик. – М.: Наука, 1973. – 431 с.; Шерлаимова С. А. Чешская поэзия XX века (20-30 годы). – М.: Наука, 1973. – 463 с.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. [Рецензія] // Радянське літературознавство. – 1978. - №12. – С. 85–86. – Рецензія на книгу: Шевчук В. І. Чеський сатиричний роман ХХ ст. (1900 - 1940). – Київ : Наукова думка, 1978. – 275 с.

¹¹ Моторний В. А. / В. А. Моторний. У світі слов'янських літератур. – Львів, 2004. – С. 158.

написав також низку статей до енциклопедій і наукових журналів¹². Сам В. А. Моторний неодноразово розповідав своїм студентам про своє особисте знайомство зі Сватоплуком Туреком, про те, як гостював у письменника і як дістав від нього у подарунок чорнильну ручку, яку зберігав у себе вдома на згадку. Відомими сьогодні є переклади В. А. Моторного творів Турека Сватоплука на українську та російську мови¹³. У 1980 р. виходить монографія В. А. Моторного «За революцію я віддав свій голос», написана на матеріалах кандидатської дисертації вченого.¹⁴ В. А. Моторний у своїй книзі називає згаданих вже С. Нікольського, Р. Кузнєцову, також І. Бернштейна як дослідників та популяризаторів творчості чеського прозаїка, всебічно аналізує його літературну спадщину, а також згадує особисте знайомство з ним¹⁵.

Своїм великим другом В. А. Моторний вважав чеського художника Вацлава Фіалу. Вчений неодноразово гостював у нього вдома, відвідував його виставки, часом подорожував Чехією разом з родиною Фіалів, до якої також належав син В. Фіали, Володимир Фіала, відомий чеський мистецтвознавець. У приватних розмовах В. А. Моторний згадував часи цієї дружби з ностальгією, завжди наголошував на освіченості та інтелігентності Фіал, як батька, так і сина; згадував, зокрема, їхнє вільне володіння кількома європейськими мовами та всебічну ерудованість. Вацлав Фіала неодноразово їздив на пленер у Підкарпатську Русь (сьогодні – територія українського Закарпаття) і робив замальовки місцевого побуту з натури. Спогадам про Вацлава Фіалу присвячена однойменна стаття В. А.

¹² *Моторный В. А.* / В. А. Моторный. Сватоплек Т. // КЛЭ. – М., 1971. – Т. 6. – С. 695., *Моторный В. А.* / В. А. Моторный. «Ботострой без шефа» // Львовская правда. – 1957. – 16 августа – Рец. на кн: Сватоплек Т. «Ботострой без шефа». – М.: Изд-во иностранной литературы., 1956. – 444 с.

¹³ Сватоплек Т. Про мужнього вуханя: Повість-казка / Переклад з чеської В. Моторного та П. Гонтаря. – Київ: Дитвидав УРСР, 1961. – 127 с.; Сватоплек Т. История одного города / переклад з чеської В. Моторного // Львовская правда. – 1957. – 19 декабря.

¹⁴ *Моторный В. А.* / В. А. Моторный. За революцию я отдал свой голос: (Творчество Т. Сватоплука и некоторые вопросы социалистического реализма). – Львов: Вища школа., 1980. – 140 с.

¹⁵ *Моторный В. А.* / В. А. Моторный. За революцию я отдал свой голос: (Творчество Т. Сватоплука и некоторые вопросы социалистического реализма). – Львов: Вища школа., 1980. – С. 129.

Моторного у журналі «Жовтень» та огляд виставки художника у газеті «Львівська правда»¹⁶. У сімдесятих роках виходить також низка статей В. А. Моторного, присвячених чесько-українським літературним та культурним взаєминам, зокрема про згаданого вже В. Фіалу і закарпатські мотиви в його творчості¹⁷, про перебування різних чеських композиторів та музикознавців у Львові¹⁸, про зацікавлення українською проблематикою чеського фольклориста та етнографа Їржі Горака, дослідника чесько-українських та словацько-українських фольклорних контактів¹⁹, про переклади української літератури ХХ ст. на чеську мову²⁰.

Говорячи про особисті контакти В. А. Моторного з чеськими письменниками п'ятдесятих та початку шістдесятих років, не можна оминати увагою Гезу Вчелічку. Український вчений написав декілька рецензій на твори Гези Вчелічки в українських виданнях, ознайомивши таким чином вітчизняного читача з чеським письменником²¹. У 1960 р. виходить друком стаття В. А. Моторного «Геза Вчелічка – письменник чеського робітничого класу», де відзначено літературний талант автора, його яскравий життєвий шлях, захоплення анархістським рухом, важкі умови життя, з якими письменник зіштовхнувся з молодих років, неависна робота офіціантом в ресторані, а також участь у спортивних молодіжних організаціях, у виданнях яких він надрукував свої перші вірші – все це згодом, на думку дослідника, стало міцним фундаментом для його прозової

¹⁶ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Вацлав Фіала [чеський художник] // Жовтень. – 1973. - №12 – С. 152.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Наш гость – Вацлав Фіала // Львовская правда. – 1976. – 8 вересня.

¹⁷ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Закарпатські мотиви у творчості Вацлава Фіали [чеського художника] // Проблеми слов'язознавства. – Львів, 1977. – вип. 15. – С. 32–40.

¹⁸ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Музыка с берегов Влтавы // Львовская правда. – 1978. – 26 марта.

¹⁹ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Сторінка в історії українсько-чеських культурних зв'язків (І. Горак про українську культуру) // Проблеми слов'язознавства. – Львів, 1978. – Вип. 17. – С. 19–23.

²⁰ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Чеський однотомик Юрія Яновського // Всесвіт. – 1978. - №6. – С. 209–210. – Рецензія на книгу Janovskyj J. Modravé věže. – Praha : Odeon, 1976.

²¹ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Геза Вчелічка – письменник чеського робітничого класу // Питання слов'яської філології. – Львів, 1960. – Вип. 1. – С. 73–80.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Геза Вчелічка [Післямова] // Вчелічка Г. Поліцейська година: Роман / переклад з чеської П. П. Гонтаря. – Київ: Держлітвидав, 1961. – С. 470–475.

творчості. Згадуються також численні подорожі Гези Вчелічки до країн Європи та Африки, що стало для нього натхненням для написання численної кількості репортажів і розкрило його талант як журналіста. Львівський богеміст написав післямову до київського видання його роману «Поліцейська година», що вийшов у 1961 році у перекладі П. Гонтаря, статтю про чеського прозаїка у видання «Сучасні письменники Чехословаччини» у 1963 р., цього ж року вийшла стаття В. А. Моторного «Геза Вчелічка про Закарпаття»²².

У вісімдесяті роки В. А. Моторного, вже як відомого вченого-богеміста, запрошують до літературних енциклопедій та словників, на сторінках яких він публікує статті про класиків чеської прози: Я. Неруду, К. Нового, І. Ольбрахта, М. Пуйманову²³ та інших, про найвідоміших чеських поетів: А. Сову, В. Голана, Ф. Гельнера, А. Гейдука, Ф. Галаса, Ф. Грубіна²⁴, а також про відомих літературознавців та культурологів, таких як З. Неєдлий, енциклопедичну статтю про якого В. А. Моторний написав у співавторстві з відомим українським перекладачем, патроном кафедри перекладознавства та контрастивної лінгвістики Львівського університету Г. Кочуром.²⁵ Окремої уваги заслуговують енциклопедичні статті

²² Моторний В. А. / В. А. Моторний. Геза Вчелічка про Закарпаття // Збірник робіт аспірантів філологічних факультетів. – Львів, 1963. – С. 39–45.

²³ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Неруда (Neruda) Я. // УРЕ. – Київ, 1982. – Т. 7. – С. 335.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Неруда (Neruda) Я. // УСЭ. – Киев, 1982. – Т. 7. – С. 264–265.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Новий (Nový) К. // УРЕ. – Київ, 1982. – Т. 7. – С. 403.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Ольбрахт (Olbracht) І. // УРЕ. – Київ, 1982. – Т. 7. – С. 11.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Ольбрахт (Olbracht) І. // УСЭ. – Киев, 1982. – Т. 8. – С. 483–484.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Плуґарж (Pluhař) З. // УРЕ. – Київ, 1982. – Т. 8. – С. 422.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Плуґарж (Pluhař) З. // УСЭ. – Киев, 1982. – Т. 8. – С. 308.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Пуйманова (Pujmanová) М. // УРЕ. – Київ, 1983. – Т. 9. – С. 193.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Пуйманова (Pujmanová) М. // УСЭ. – Киев, 1983. – Т. 8. – С. 85.

²⁴ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Галас (Halas) Ф. // УЛЕ. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 379.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Гейдук (Hejduk) А. // УЛЕ. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 404.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Гельнер (Gellner) Ф. // УЛЕ. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 406.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Голан (Holán) В. // УЛЕ. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 440.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Гора (Hoга) Й. // УЛЕ. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 459.; Моторний В. А. / В. А. Моторний. Грубін (Hrubín) Ф. // УЛЕ. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 504.

²⁵ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Неєдлий (Nejedlý) З. // УЛЕ. – Київ, 1995. – Т. 2. – С. 477. Співавтор М. Неврлий.

львівського богеміста про чеських вчених-україністів, зокрема В. Жідлицького²⁶, М. Неврлого²⁷, які інформують широкий загал про тісні культурні взаємини між двома слов'янськими народами.

Чим далі, тим більше об'єктом наукових зацікавлень В. А. Моторного стають чесько-українські зв'язки. Так, у 1969 р. виходить праця дослідника про контакти українського журналіста та письменника М. Павлика з чеським публіцистом і перекладачем Ф. Главачеком²⁸, а також про контакти Ф. Главачека з І. Франка²⁹. Також В. А. Моторний писав про рецепцію критиками творів згаданого вже К. Чапека, пов'язаних з Україною³⁰. В. А. Моторний неодноразово наголошував у своїх працях, що чесько-українські контакти мають давню історію, але особливо активувалися у ХІХ ст., коли галичани й чехи опинилися в межах однієї держави. Яскравим прикладом цього для вченого була рецепція «Руської трійці» серед чеських та словацьких діячів культури. У своїй розвідці «Відгомін діяльності «Руської трійці» в чеській культурі», надрукованій у «Проблемах слов'янознавства» у 1989 році та згодом у доповненому і перевиданому варіанті цієї статті «Русалка Дністровая» - це ключ для розуміння русинської літератури (Відгомін діяльності «Руської трійці» серед чехів і словаків)»³¹ вчений наголошував на зацікавленні творчістю українських будителів Ф. Л. Челаковським, П. Й. Шафариком, К. Запом, Ф. Ржегоржем, пізніше – М. Мольнаром, В. Жідлицьким. Дослідник наводить цікаві факти про історію

²⁶ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Неврлий (Nevrlý) М. // УЛЕ. – Київ, 1995. – Т. 3. – С. 474. Співатор Г. П. Кочур.

²⁸ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Із листування М. Павлика з Ф. Главачеком // Українське літературознавство. – Львів, 1969. – Вип. 1. – С. 131–136.

²⁹ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Нова сторінка франкіани: (Спогади Фр. Главачека про І. Я. Франка) // Українське літературознавство. – Львів, 1968. – Вип. 3. – С. 137–140.

³⁰ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Творчість К. Чапека в українській радянській критиці та перекладах: (огляд вибраних статей і перекладів) // Pamiętnik słowiański. – 1970. – Т. 20. – С. 161–177.

³¹ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Русалка Дністровая» - це ключ для розуміння русинської літератури (Відгомін діяльності «Руської трійці» серед чехів і словаків) // Шашкевичіана. Збірник наукових праць. Вип. 5–6 / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Тернопільський педагогічний університет ім. В. Гнатюка, Інститут-Заповідник Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі, Шашкевичська комісія у Львові. – Львів, 2004. – 644 с.

перекладів М. Шашкевичем та І. Вагилевичем «Краледворського рукопису» та про високу оцінку цього перекладу у рецензії чеським письменником та філологом В. П. Кубеком, про дружні стосунки з «Руською трійцею» К. Запа, чеського культурного діяча, який довший час проживав у Львові і став відомим своїми перекладами творів М. Гоголя та П. Куліша, а також на ролі самої «Руської трійці» в популяризації чеської літератури та культури в Україні. Малодослідженими на свій час автор статті вважає зацікавлення українським фольклором Ф. Л. Челаковського, а також його переклади творів І. Котляревського, А. Метлинського, Л. Боровиковського, П. Гулака-Артемівського і те, що Ф. Л. Челаковський готував видання української поетичної антології, аналогічної російській і польській, які вийшли ще за життя поета. Як справедливо зазначає В. А. Моторний, україністичні матеріали Ф. Л. Челаковського ще чекають свого дослідника³².

Говорячи про науковий шлях В. А. Моторного та чесько-українські культурні контакти, не можна не згадати видання «Чехи в Галичині»³³, біографічний довідник, де згадуються усі чехи, які в той чи інший спосіб відвідували колись Західну Україну. В. А. Моторний є співавтором цього видання, йому належать в першу чергу статті про чеських літераторів, які відвідували Галичину у минулому. Серед них – згадані вже раніше літературознавці В. Жідліцький та М. Неврлий, також їхня колега, чеська україністка З. Геник-Березовська, відомі чеські письменники, такі, як Й. С. Махар, Я. Врхліцькі, П. Хохолоушек, Я. Кратохвіл, Ф. Лангер, В. Там та інші.

³² Моторний В. А. / В. А. Моторний. «Русалка Дністровая» - це ключ для розуміння русинської літератури (Відгомін діяльності «Руської трійці» серед чехів і словаків) // Шашкевичіана. Збірник наукових праць. Вип. 5–6 / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Тернопільський педагогічний університет ім. В. Гнатюка, Інститут-Заповідник Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі, Шашкевичівська комісія у Львові. – Львів, 2004. – С. 131.

³³ Чехи в Галичині: Біографічний довідник. / Уклад.: О. Дрбал, М. Криль, А. Моторний, В. Моторний, Є. Топінка. – Львів : Центр Європи, 1998. – 120 с.

На початку двохтисячних років В. А. Моторний опублікував ще низку праць на тему чесько-українських наукових та культурних взаємин, а саме: статті про Ф. М. Колессу,³⁴ знаного українського фольклориста, етнографа, композитора і літературознавця, який бував в Чехії, та про О. М. Колессу³⁵, брата Ф. М. Колесси, відомого українського літературознавця, у двадцятих та тридцятих роках минулого століття професора Карлового університету, заступника голови чесько-українського комітету, дійсного члена Слов'янського інституту в Празі. Слід також згадати, що син Ф. М. Колесси М. Ф. Колесса, найвідоміший львівський диригент ХХ ст., засновник української диригентської школи, був другом В. А. Моторного та бував неодноразово в нього в гостях. В. А. Моторний в свою чергу відвідував концерти М. Ф. Колесси та концерти його онука Я. Колесси. Про родину Колессів В. А. Моторний видав також статтю «Внесок Філарета та Олександра Колесси в українсько-чеські наукові та культурні взаємини»³⁶ у збірнику праць, присвячених діяльності представників цієї знаної сім'ї. Тут автор праці робить акцент на чеських вчителях Олександра та Філарета Колессів, зокрема згадує, що грі на скрипці Ф. Колесса навчався у чеського музиканта Ф. Долісти, який був активним учасником музичного і театрального життя Галичини, що Ф. Колесса неодноразово брав участь у празьких наукових форумах та друкував у Празі свої праці³⁷, згадується факт особистого знайомства вченого з низкою чеських культурних діячів, таких, як Л. Куба, Ї. Горак, А. Фрінта і навіть з президентом Т. Г.

³⁴ Моторний В. А. / В. А. Моторний. «Чеські» сторінки біографії Ф. М. Колесси // Проблеми слов'янознавства. – 2000. – Вип. 51. – С. 326 – 330.

³⁵ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Олександр Колесса і українсько-чеські взаємини міжвоєнного двадцятиліття // Проблеми слов'янознавства. – Вип. 52. – Львів, 2002. – С. 110 – 117.

³⁶ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Внесок Філарета та Олександра Колесси в українсько-чеські наукові та культурні взаємини // Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця ХІХ–ХХ ст. – Львів, 2005. – С. 147–151.

³⁷ Моторний В. А. / В. А. Моторний. Внесок Філарета та Олександра Колесси в українсько-чеські наукові та культурні взаємини // Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця ХІХ–ХХ ст. – Львів, 2005. – С. 148.

Масариком, який, як відомо, всіляко підтримував представників творчої інтелігенції і допоміг українському вченому вищої української школи в Чехії. Згадано також листування обидвох братів з Ф. Ржегоржем³⁸.

Як педагог не забував В. А. Моторний і про студентів. З метою кращого засвоєння студентами об'ємних літературних курсів вченим було видано низку методичних рекомендацій з історії чеської літератури,³⁹ та перевидано і доповнено її на початку двохтисячних років⁴⁰. В. А. Моторний створив згодом подібну навчальну програму і для студентів-словаків,⁴¹ а також для слухачів усіх мовних груп кафедри програму пропедевтичного курсу історії слов'янських літератур.⁴²

³⁸ *Моторний В. А.* / В. А. Моторний. Внесок Філарета та Олександра Колесси в українсько-чеські наукові та культурні взаємини // *Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця XIX–XX ст.* – Львів, 2005. – С. 150–151.

³⁹ *Моторний В. А.* / В. А. Моторний. Історія чеської літератури: Програма та методичні вказівки для студентів слов'янського відділення філологічного факультету / Укладач В. А. Моторний. – Львів : Видавництво Львівського університету, 1991. – 48 с.

⁴⁰ *Панорама чеської літератури: програма і методичні матеріали для студентів слов'янського відділення філологічного факультету.* – Львів, 2000.

⁴¹ *Моторний В. А.* / В. А. Моторний. Історія словацької літератури: програма і методичні матеріали для студентів слов'янського відділення філологічного факультету. – Львів, 2001.

⁴² *Моторний В. А.* / В. А. Моторний. Історія слов'янських літератур: програма пропедевтичного курсу. – Львів, 2001.